

SÖZDEN YAZIYA VARTO ALEVİLERİ: SEYYİD NESEMİ TÜRBESİ ÖRNEĞİ

VARTO ALEVİS FROM VERBAL TO WRITING: SAMPLE OF SEYYİD NESEMİ TOMB

Fırat TAŞ*

ÖZ: Geleneksel olarak Alevilik sözlü olarak inşa edilen, aktarılan ve yaşanan bir inanç olarak modern döneme kadar bu şekliyle devam etmiştir. İnanç, kültür ve ritüel açısından olduğu gibi kurumsallaşması açısından da sözlü kültür ve geleneğe dayanır. Modern dönemde Alevilerde yaşanan yoğun okullaşma oranı ve kentleşme ile birlikte sözlü zihin yerini yavaş yavaş yazılı kültüre bırakmaya başlamıştır. Ancak Aleviliğin henüz yazılı bir kurumsallaşma ve aktarım biçimi olmadığından inancın yazılı kültürle algılanışı yeni rastlanan bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yalnızca Aleviliğin icra ortamlarıyla sınırlanılmayacak kadar köklü bir değişimin yaşandığı bir süreç olmaktadır. Değişen çevresel etkenler beraberinde zihinsel ve kültürel değişimleri de beraberinde getirmiştir. Tarihsel ve geleneksel olarak sözlü kültüre dayalı Alevilik inancının söz ve yazı bağlamında yaşadığı dönüşüm çalışmamızın temel problemi olacaktır. Bu bağlamda Muş iline bağlı Varto ilçesinin İçmeler (Reqesan) köyünde bulunan Seyyid Nesemi Türbesinde yer alan bir defterde yer alan metinlerden hareketle, Alevi inancının sözlü ve yazılı kültür bağlamında yaşadığı dönüşüm ele alınmıştır. Bu dönüşümün geleneksel Alevi inancı ve aktarım biçimleriyle ilişkisi ve bu ilişkilerin modern dönemde yaşadığı dönüşümler ele alınmaya ve bu bağlamda değerlendirilmeye çalışılmıştır. Varto Alevileri, eğitim ve medya araçlarıyla yazılı kültür ve düşünme biçimlerine son elli yılda büyük oranda aşına olmuş ancak bu durum İnanç ve inanca dair unsurlara sirayet etmemiştir. Söz konusu türbe özelinde yaşanmaya başlayan dönüşüm, yazılı kültürün bu alana da etki etmeye başladığını göstermektedir. Henüz başlangıç aşamasında olan bu sürecin, ilerleyen dönemlerde daha farklı boyutlarda yaşanacağını ifade etmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Sözlü kültür, yazılı kültür, Alevilik, dönüşüm, Varto, Seyyid Nesemi.

ABSTRACT: Traditionally, Alevism continued in this form until the modern period as a belief that was verbally constructed, transmitted and lived. It is based on oral culture and tradition in terms of its institutionalization as well as belief, culture and ritual. With the intense schooling rate and urbanization experienced in Alevism in the modern period, the verbal mind gradually began to leave its place to the written culture. However, since Alevism does not yet have a written form of institutionalization and transmission, the perception of belief through written culture emerges as a new situation. This is a process in which a radical change is experienced that is not limited to the execution environments of Alevism. Changing environmental factors have brought along mental and cultural changes. The transformation of Alevism, which is historically and traditionally based on oral culture, in the context of verbal and written will be the main problem of our study. In this context, the transformation of the Alevi faith in the context of oral and written culture is discussed, based on the texts in

* Arş. Gör. – Muş Alparslan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Muş – firattas11@gmail.com (Orcid ID: 0000-0002-0944-1756)

This article was checked by Turnitin.

a book in the Seyyid Nesemi Tomb in the village of İçmeler (Reqesan) in the Varto district of the province of Muş. The relationship of this transformation with the traditional Alevi belief and transference styles and the transformations these relations have experienced in the modern period are tried to be addressed and evaluated in this context. Varto Alevi have been very familiar with educational and media tools and written culture and ways of thinking in the last fifty years, but this situation has not spread to the elements of belief and belief. The transformation that started to take place specific to the tomb in question shows that the written culture has started to affect this area as well. It is possible to state that this process, which is still in its initial stage, will be experienced in different dimensions in the future.

Keywords: Oral culture, written culture, Alevism, transformation, Varto, Seyyid Nesemi.

Giriş

Kültür ve kültüre dair unsurlar doğası gereği değişen dönüşen bir yapıya sahiptir. Canlı bir organizmaya benzer şekilde etkileşime girmekte ve dinamik yapısıyla yeni uyum stratejileri geliştirebilmektedir. Değişirken ve dönüşürken keskin çizgilerle birbirinden ayrılma şeklinde bir kopuştan söz edilemez. Sözlü ve yazılı kültür, kültürlenme ve kültürel aktarım süreçlerinde, birbirini ardışık bir formda takip eden bir süreçten ziyade, birbiriyle iç içe geçmiş ve aynı anda farklı kültürel öğelerle, farklı biçimlere bürünerek daha karmaşık bir görünüm arz eder. Çalışmada ele alınan temel kavramlar olan yazılı ve sözlü kültür alanları da yukarı da zikredilen süreçleri yaşayarak dönüşüme uğrarlar. Sözlü kültür birçok unsuruyla inanç alanı içerisinde önemli işlevler üstlenmiş ve kültürün inşası, aktarımı ve yaygınlaşması noktasında, başat unsur olmuştur. Özellikle araştırma evrenimizi oluşturan Alevilik inancı gibi yazılı kaynakları az ve geleneksel kurumsallaşmasını sözlü kültür aracılığıyla oluşturmuş inançlarda, sözden yazıya geçiş süreçleri yavaş ilerlemektedir. Bu süreç, sözün ve yazının bir arada olduğu, bir geçiş sürecini imler. Alevi inancına mensup bireylerin okuryazarlıkla uzun zamandır tanışık oldukları ve bu kültürün zihinsel mekanizmalarını büyük oranda benimsiyor oluşu, Alevilerin Aleviliği büyük oranda sözlü kültür elementleriyle yaşamsallaştırdığı gerçeğini değiştirmemektedir. İnancın, ritüel, aktarım, eğitim, kurumsallaşma gibi yönleri günümüzde büyük oranda sözlü kültür yoluyla yürütülmektedir. Ancak Alevi inancına sahip topluluğun özellikle 1960 sonrası kentlere yoğun göçü, nüfusun büyük oranda okullaşmasını sağlamış ve yazılı kültür bir zihinsel çalışma biçimi olarak da benimsenmeye başlanmıştır. Bu durum hayatın olağan akışına uygun bir biçimde ilerlemiş ve günümüzde söz konusu kitle dini alanı da etkileyecek şekilde yeni arayışlara girmiştir. Çalışmada ele alacağımız Seyyid Nesemi türbesinde bulunan anı defteri ve o deftere yazılanlar bu kapsamda değerlendirilmiştir. Ancak buna geçmeden önce yazılı ve sözlü kavramları ve bu iki kavramın dönüşümleri üzerinde durmak gerekir.

Konuyla ilgili gözlemler ve çıkarımlardan önce dikkat edilmesi gereken konu, kültürün değişken özelliğidir. Güvenç (2010: 102), kültürün uyum yoluyla değişebildiğini ve zaman boyutu içerisinde çevreye uyum sağladığını belirler. Yazarın üzerinde durduğu 'uyum' kavramı Aleviler için köy- kent, pre-modern- modern ikilemelerinde ele alınabileceği gibi yazılı ve sözlü kültür ekseninde de ele alınabilir. Bu çalışmada odak nokta olarak bu kapsam ele alınmaya çalışılacaktır. Aleviliğin Varto'da yaşanan biçimi bütünüyle sözlü kültürün aktarımı yoluyla hayat bulduğu için de sözlü aktarım, sözlü gelenek ve yazılı kültürü karşılaştırmalı olarak değerlendirmek gerekecektir. Jack Goody'nin sözlü ve yazılı kültüre dair belirlemeleri konunun temelden değerlendirilmesi açısından önemlidir. Goody (2017: 55), yazının icadının söz üzerinde büyük bir etkisi olduğunu vurgulayarak, yazının icadından sonra sözün bir daha eski gücünde ve etkisinde olmadığını ifade eder. Yazının tarihin uzun bir döneminde topluluklar içerisinde sadece küçük bir elit tarafından kullanıldığını ve geriye kalan büyük kitleler için en önemli iletişim biçiminin 'lecto-oral' bir formda olduğunu belirtir. Sözün yazıya aktarım sürecinde, örneğin bir mitin yazıya dökülürken muhakkak bir değişim yaşayacağını ve topluluğun bu değişimle birlikte yeni türler ile eski türlerin modifikasyonu arasında bir noktaya yerleşeceğinin altını çizer.

Bu bağlamdan bakılacak olursa Alevilik, büyük oranda sözlü aktarım yoluyla aktarılarak günümüze kadar gelebilmiş bir inançtır. Söz Alevilik için aynı zamanda inancın tüm gereklerinin, ritüellerinin, mitlerin veya her türlü inanma biçiminin de taşıyıcısı konumundadır. Yazarın üzerinde durduğu okuma-yazma bilen elit bir grubun varlığından bahsetmek tarihsel açıdan Aleviler için geçerli olamamaktadır. Vartolu Alevilerin komşuları olarak bölgede yaşayan Sünni topluluklar da Aleviler gibi geç dönem modernleşmesiyle birlikte yazılı kültüre aşina olmuşlardır. Ancak aradaki temel fark Sünni köylerde uzun yıllardır varlığını koruyan medreselerin yazılı bir birikim ve deneyim yaratmış olmasıdır. Dolayısıyla Alevilerde modern dönem öncesi okuma-yazma faaliyeti dini alan için pek bir anlam ifade etmemektedir. Bundan dolayı Alevilik bütünüyle sözlü aktarımla işlevsellik kazanmıştır. Ancak bu durum, özellikle 1960'lı yıllardan itibaren değişikliğe uğramıştır. Yoğun bir şekilde resmi eğitim öğretim kurumları ve üniversitelerde okuyan nesiller yetişmiş ve bunun sonucu olarak da öncelikle bir kültürel çatışma alanı ortaya çıkmıştır. 1970'li yıllarla birlikte ise bu durumun sonuçları yavaş yavaş kendini göstermeye başlamıştır. Söz konusu kuşak, yazılı literatüre hâkim olmaya başlamış ve yazı merkezli entelektüel faaliyetlerle geride bıraktığı sözlü zihin ve birikimin uzağında kalmıştır. 1980'ler sonrasında Alevi hareketlerinin kimlik mücadelesi etrafından ortaya çıkan yeni durumda ise bu neslin inançla yeniden buluşması ve bu buluşma için gereken kurumlar ortaya çıkmıştır. Yazıyla bütünleşen insan zihninin ağırlıklı olarak bu eksende düşünüp üretmesi olağan bir

durum iken, bunun kendine özgü bir tarz ya da biçim ortaya çıkarması çok daha uzun bir tarihsel sürecin ardından olabilecektir. Nitekim Seyyid Nesemi türbesinde bulunan anı defterinde yer alan ve aşağıda birçok örneğini paylaştığımız yazılarda bunu görmek mümkündür. Yazılan metinlerin tamamı sözlü olarak yapılarak duaların birebir yazıya aktarılmasıyla oluşturulmuştur. Çünkü “Tarihsel örnekler bize, kültürlerin önce bir sözellik aşamasından geçtiklerini, eğer gireceklerse, daha sonra okuryazarlık aşamasına girdiklerini gösteriyor” (Sanders, 2000: 43). Henüz yazılı kültürün kendi dinamikleriyle ortaya çıkabilmiş yeni bir tür ya da yaklaşım için erken bir dönem olduğunu söylemek mümkündür. Ancak Alevi toplumu Atay’ın da (2011: 142) belirttiği gibi Türkiye’de geleneğin yeni şartlara uyarlanmış olarak varlığını sürdürmesine en iyi örnek Aleviliktir. Alevi toplumu bünyesinde giderek yakın zamanda gözlenen gelişme ve hareketlilikler, ‘geleneğin yeniden keşfi’ dinamiği temelinde değerlendirilmekte ve tartışılmaktadır. Yazarın sözünü ettiği geleneğin yeniden keşfi sürecinde Alevilik temelde yeni bir kurucu ruh ile hareket etmiş ve Cemevleri gibi yeni döneme hızla ayak uydurabilen mekânlar oluşturmuşlardır. Yazılı kültürün sözlü kültüre evrilmesi ise bu tür kurumsallaşmalardan daha ağır ilerleyen kültürel bir süreçtir.

Sözlü geleneğin işlevleri ve bu işlevlerin neredeyse tamamının geride bırakılması toplumun bir yandan da bugüne kadar yarattığı sözlü zihinsel üretim ve üretme biçimlerini de ortadan kaldırmaya başlamıştır. Tosh’un sözlü gelenekler sözlü kültürle ilgili belirlemeleri bu üretim sürecinin anlaşılması açısından önemlidir. Tosh (2013: 219), sözlü geleneklerin iki işlevi bulunduğunu belirtir. Bu işlevlerden ilki kültürün ayrılmaz bir parçası olarak değerler ve inançların öğretilmesi ve aktarılması, ikincisi ise daha çok gündelik yaşam pratikleri bağlamında yapılan toprak dağıtımı, soy grubu şefliğinin yetki sınırları ya da komşu halklarla sürdürülecek ilişkileri kapsar.

Sözlü aktarım ve kültürün, tüm sözlü gelenekler için kritik bir öneme sahip olduğu yadsınamaz bir gerçekliktir. Tüm toplumsal bilginin, halk bilgisinin, köken ve soy bilgisinin, doğaya ve yasalarına dair tüm deneyimin aktarılması modern döneme kadar sadece sözlü aktarım yoluyla sağlanmıştır. Sözlü aktarım beraberinde geleneğinin bütününe taşımış ve zihinsel olarak inancın yaşanması ve toplumsal hayata transferi noktasında önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Sözlü düşünme biçimlerinin gücünün zayıflamasıyla birlikte, sözlü aktarım yöntemleri de risk altına girmiş ve aktarım süreçlerinde yaşanan aksaklıklar neticesinde geleneksel bilginin aktarımı güçleşmiştir.

Sözlü ve yazılı zihnin farklı kodlarla işlemesi dolayısıyla iki kültür arasındaki geçişkenlik yavaş ve sınırlı olabilmektedir. Köse (2017: 15), İnanç ve buna bağlı olarak oluşan ritüel davranışların, kültür sisteminin alt yapı unsuru olarak yer aldığını ve söz konusu davranışların değişmesi

sistemin diğ er yapı parçalarına göre daha yavaş ya da zor olduğunu ifade eder. Sözlü kültürden yazılı kültüre geçiş sürecinin yavaş ilerlemesinin yanında yazarın üzerinde durduğu inanca dair çerçevenin de etkili olduğu söylenebilir.

Sözlü kültürden yazılı kültüre geçiş süreçleri genellikle uzun bir sürece tekabül eder ve iki farklı algılayış biçimi olarak sözlü kültür ve yazılı kültür büyük oranda birlikte kullanılır ve birinden diğ erine geçiş için büyük çaplı bir dönüşüme ihtiyaç duyulur. Ong (2012: 47-48), sözlü kültür içerisinde üretilen kelime ve düşünce kalıplarının, yazılı kültüre göre temel farklılıklar gösterdiğ ini belirtir ve iki zihin dünyasının genel niteliklerini birbirinden oldukça farklı zeminlere oturtur. Ong (2000: 165), devamla matbaa kültürüne bağı mlı bireylerin, kelimelerin her şeyden önce bir söz olduklarını unuttuklarını ve kelimelerin bu gruptaki insanlar için dü z, yüzeysel ve nesnemsî bir nitelikte olduğunu belirtir. Wolf ise, bu sürecin çoğunlukla iki farklı kültürel alandan alınmış biçimlerin birbirine uydurulması olarak değerlendirir ve burada daha eskice olan kültürel geleneğin daha yeni olan kültürel gelenekten alınan biçimlerin birleştirilmesi şeklinde gerçekleştiğini ifade eder.

Kelimelerin canlı ve inanca dair motivasyonu yüksek bir noktadan algılanışının, yazar tarafından sözlü kültüre ait bir nitelik olarak ortaya konduğu göze çarpmaktadır. Alevî toplumu için de bu durum aşağı yukarı böyledir. Söz, kutsal yaratımının önemli unsuru olarak sadece aktaran değil inşa eden ve oluşturan bir işlevdedir. Dolayısıyla inanç ve kültürün iç içe geçtiği Alevilikte söz, her ne kadar ele aldığımız örnekte olduğu gibi yazıya evrilme emareleri gösterse de, yazılanlar incelendiğinde henüz bu keskin ayrımı yapabilecek bir noktada olunmadığını gösterir. Yazılar büyük oranda sözlü kültüre ait kalıplar ve düşünüş biçimleriyle oluşturulmuştur. “Kulaktan kulağa ve ağızdan ağıza dolaşan hazır deyişler niteliğiyle kalıplar, söyleme ritim katmanının yanı sıra belleğe de destek olurlar” (Ong, 2012: 50). Türbeye konulan deftere yazılan hemen hemen tüm yazılar, yazarın bahsini ettiğ i kalıplarla şekillenmiştir. Vartolu Alevî toplumunun inanç elitleri ve akademik çalışmalar yapan kişiler dışında kitlesel olarak yaşadığı dönüşümü ve geçiş sürecini söz konusu defterden izleyebilmek mümkündür.

Ong (2012: 97), yazılı ve sözlü kültür ayrımlarını tarif ederken yazının dönüştürücü gücüne vurgu yapar ve bu ayrımın temel noktalarını belirtir. Birincil sözlü kültür kavramını kullanan yazar, bu kavramın anlaşılması durumunda okuryazar insanların düşünme biçiminin kendiliğinden doğal bir süreç yerine yazı ve yazı teknolojisinin belirleyici etkisini vurgular. Bir buluş olarak yazının insan bilincini en çok değı ştiren unsur olduğunu ve okuryazar zihnin bir daha sözlü anlatımda olduğu gibi çalışamayacağını ifade eder.

Alevî toplumuna mensup bireylerin inanç dışı faaliyetlerinde yazılı kültüre adaptasyonu, yazarın da ifade ettiğ i şekliyle “insan bilincini

değiştirme” bağlamında oldukça etkili bir şekilde hayat bulmuştur. Ancak aşağıda örnekleri verilen anı defterine yazılmış dua ve dileklere bakıldığında, inanca dair, Aleviliğe dair konularda bu dönüşümün henüz oluşma evresinde olduğu görülebilir. Ong’un (2012: 137) “sözlü kültürün direnişi” olarak adlandırdığı süreç odaklı yaklaşım, bu durumun belirli bir zaman dilimine ihtiyaç duyduğu ve yazılı faaliyet alanının inanca dair konuları da içerisine almasıyla mümkün olabileceğini imler. Benjamin (2012: 81), insanlar arası iletişim biçimlerinin oldukça yavaş ilerlediğini ve bunun yüzyılları alabileceğini belirtirken ele aldığımız dönüşümün hızı konusunda net çizgiler ortaya koyar. İnsan zihninin her konuda aynı tepkileri vermeyeceği ve bunun uzun bir zaman alacağı üzerinde durur. Goody (2011: 22) ise bu dönüşümün her durumda bir müdahale anlamı taşıyacağını ve söz konusu iletişimin en küçük değişimini bile önemli bulur. Sözlü kültürden yazılı kültüre geçiş sürecinin hem çeşitli müdahaleler hem de hayatın olağan seyrinde gerçekleşmesi durumlarında bu değişimin hızının oldukça yavaş olacağı ve çoğu zaman bu iki düşünme biçiminin bir arada olacağı vurgusu konuyla ilgili araştırma yapan birçok yazarın ortak kanısı olarak ortaya çıkmaktadır. Aşağıda örneklerini vereceğimiz metinlerde bu geçiş sürecinin belirgin örneklerini vererek sözlü ve yazılı kültür bağlamında yaşanan değişimi ve bu geçiş sürecini daha yakından ele almaya çalışacağız.

Seyyid Nesemi Türbesi

Seyyid Nesemi türbesi Muş iline bağlı Varto ilçesinin İçmeler (Raqasan) köyünde bulunmaktadır. Köy eski ve yeni olmak üzere iki kısımdan meydana gelir. Türbenin de içerisinde bulunduğu eski kısımda daha az mesken bulunur. 1966 depremi sonrası inşa edilen yeni kısım ise daha kalabalık ve büyüktür. Seyyid Nesemi’nin ölüm ve doğum tarihleri tam olarak belirli değildir. 1950 yılı civarında vefat ettiği söylenmektedir. Türbe birkaç yıl önce yenilenmiş, özenli, bakımlı bir şekilde yeniden inşa edilmiştir. Türbenin bahçesinde ve yanındaki eski yapılarda kurban kesimi, pişirimi ve dağıtımı için uygun alanlar bulunmaktadır. Türbe, Varto’da yer alan ziyaretler, kutsal mekânlar içerisinde, en çok ziyaret edilen mekânlardan bir tanesidir. Kış aylarında mevsim koşulları ve kışın Varto ve civarında çok az insanın kalması dolayısıyla, bahar aylarında başlayan yoğunluk sonbaharın son zamanlarına kadar devam eder. Özellikle yurtdışında ve Türkiye’nin diğer şehirlerinde yaşayan Vartolu Alevilerden ve civar şehirlerden oldukça fazla ziyaretçisi bulunmaktadır. Kerametleriyle, etkileyici kişiliğiyle Seyyid Nesemi Varto Alevilerinin hafızasında oldukça önemli bir yere sahiptir.

Köyün arka kısmında yüksek bir dağa yaslı halde önündeki ovaya hâkim bir noktada bulunan türbe, özellikle dilekleri olan insanlar, çocuk sahibi olmak isteyen insanlar tarafından yoğun bir şekilde ziyaret edilmektedir. Gelenler mutlaka kurban keserler. Bazı insanlar eti

türbedeki imkânlarla pişirip dağıtırken bazıları ise orada parçalayıp köylülere dağıtırlar.

Seyyid Nesemi türbesi Varto'da bulunan diğer kutsal mekânlarla birçok açıdan benzeşir. Ziyaretçilerin büyük kısmı tarafından, kurban kesilir ya da "lokma" olarak adlandırılan başka yiyecekler (bu yiyecek büyük oranda çörektir) dağıtılır. Hepsinde duygusal atmosfer hissedilir derecede belirgindir. Türbe, derdine derman arayan, hastalığına şifa arayanlarla dolup taşar. İşlevsel ve dini anlamda hemen hemen benzer özellikler gösteren kutsal mekânlar arasında bu başlık altında ele aldığımız Seyyid Nesemi türbesinin ayırt edici bir özelliği vardır. Türbe içerisine konan bir deftere ziyaretçilere duygularını yazma imkânı verilmiş ve diğer kutsal mekânlardan olmayan yeni bir durum ortaya çıkmıştır. Alevilik gibi tüm kaide, kural ve aktarım biçimleriyle sözlü geleneğe yaslanan bir inanışta, yazıyla dua etmek, duygularını ifade etmek yeni bir durum olarak değerlendirilebilir. Tabi ki bu genellemeyi bozan kimi metinler bulunmaktadır. Bunlara en güçlü örnek olarak İmam Caferü's Sadık'ın "Buyruk" eseri gösterilebilir. Massicard (2013: 175-176), söz konusu eseri Şii dünyasının kanonik metinlerinden biri olarak değerlendirir ancak bunun Aleviliğin temelini oluşturacak derecede sistemli olmadığını belirterek Aleviliğin sözlü geleneğe yaslandığını ifade eder.

Dua, Dilek, Söz ve Yazı

Söz konusu defterde yer alan yazıların büyük bir kısmı özel bir sebep olmaksızın, yazan kişilerin kendileri, aileleri ve insanlık için mutluluk, huzur ve sağlık temennileri içerir. Defter, herhangi bir ayırt edici özelliği olmayan, sıradan ve sade bir defterdir. Defterin kendisine veya yazıya atfedilen herhangi bir kutsiyet ya da gösterilen fazladan bir özen söz konusu değildir. Burada önemli olan yazılanlardır. Yazı ya da yazma uğraşı veya bir nesne olarak türbedeki defter, sadece söylenecek sözler için bir araçtır. Bu da göstermektedir ki türbeye giden Alevi toplumu için kutsiyet hala sözden yanadır ve yazı henüz bir olgu olarak Alevi kültürüne girememiştir. Ancak bu durum bir geçiş sürecini imlemektedir. Aleviliğin sözlü kültürden yazılı kültüre geçişi konusunda birçok yazar farklı yönlerden ele almıştır. Bu değinilerin büyük kısmı Alevilik inancının ritüel veya aktarım süreçleriyle ilgili değildir. Seufert (2013: 227), özellikle 90'lı yıllardan sonra yapılan akademik, sanatsal ve medya çalışmaları kapsamında değerlendirilebilecek üretimleri de bu açıdan ele almıştır. Ancak bu çalışmada ele alacağımız konu Alevilik üzerine yapılan çalışmalardan ziyade inancın kendi ritüel veya gelenek aktarımında yaşanan kültürel değişme olacaktır. Dua ya da dileklerin yazıyla ifadesi, günümüz için etkili veya kapsamlı bir dönüşüm olarak nitelendirilemese de bu anlamda yeni ve geleceğe ışık tutan bir değişimin habercisi olarak ele alınmıştır.

Yazılan duaların büyük bir kısmı sözlü ifade edilmiş biçimiyle kaleme alınmıştır. Seyyid Nesemi'den çocuklarına iş, kendilerine maddi imkân, çocuklarıyla birlikte sağlıklı bir hayat niyaz eden Aleviler, bugüne kadar dua ederken yaptıkları gibi sözlü olarak ifade etmenin yanında bunu yazıyla kayda geçirme ihtiyacı hissetmişler ve zamanla bu yerleşik bir gelenek haline gelmiştir.

Pirim içimdekileri biliyorsun, kim ne niyetle gelmişse kabul eyle, ilk başta çoluk çocuklarımıza sağlık nasip et, uzun ömür güzel yıllar ver, hepimizin duasını kabul et kötü gözlerden koru, oğlum U. kızım Z. Eşim H. Ve ben S. Allah Muhammed Ya Ali...

Yazılan yazı tam olarak sözlü ifade edilen duaların aynısıdır. Yazıyla ilgili yeni bir üslup ya da yaklaşım söz konusu değildir. Pir Seyyid Nesemi'yle doğrudan bir iletişim kurulmaktadır. Yazının muhatabı olan Pirden niyaz edilenler sıralanmış ve tıpkı konuşurken yapıldığı gibi Allah Muhammed Ya Ali diyerek sonlandırılmıştır. Bu örneğe benzer bir diğer yazı ise şöyledir:

Pirim Seyyid Nesemi, Pirim aklımdan geçenleri biliyorsun. Herkese sağlık huzur ver, senin yolundan ayırma bizi. Beni, kardeşlerimi, annemi, babamı ve evlatlarıma sağlık, huzur ver. Doğru yoldan şaşırma hep iyi insanlarla karşılaştı. Kardeşim S. ye doğru yolu göster, hepimizi kanatlarının altına al. İyiler hep iyidir. Doğru yoldan ayırma.

“İyiler iyidir” sözü Seyyid Nesemi'ye atfedilmiştir ve onun en bilinen sözüdür. Herkes tarafından benimsenen söz, eşitlik, iyilik ve ayırım yapmaksızın herkese ulaşabilmesi açısından etkili ve işlevsel bir mesajı ımler. Çevresindeki Sünni topluluktan da türbeye gelip gidenlerin olduğu düşünüldüğünde, bahsi geçen cümlenin etkisi ve kapsamı daha iyi anlaşılacaktır. İyi olmanın, sadece iyi insan olmakla ilgili olduğu vurgusunun, bölgedeki farklı inanışların bir arada yaşayabilmesi için uygun bir zemin yarattığı söylenebilir. Seyyid Nesemi'nin Vartolu Sünniler arasında da saygı görmesi, tanınması bu sözün içerdiği mesajın muhataplarınca iyi anlaşıldığını gösterir. Bu sözün Seyyid Nesemi'yi takip edenler için de bir tür yaşam biçimi, anlayışı ifade ettiğini belirtmek gerekir.

Bir sonraki örnekte ise on altı yaşında bir çocuğun Seyyid Nesemi ile olan ilişkisini tasvir eden bir yazı bulunmaktadır:

Ya pirim, hayallerimde hep bir meslek sahibi oluyorum. İngilizce öğretmeni olur olmaz senin türbene geleceğim söz veriyorum. İnsan hayallerinin peşinde koştukça koşmalıdır pirim. Senden sadece bir tek şey istiyorum pirim o da meslek sahibi olmak. Beni aileme bağışla yaşam daha çok küçük daha 16'yım ben. Pirim ben de herkes gibi mutlu olmayı hak etmiyor muyum? Pirim sen beni doğru yol neyse ona götür. Güzellikler beni bulsun. Ağladığım sebepler bile mutluluktan olsun. Mutlu günler hiç bitmesin. Tam tersi mutlu günler geri gelsin. P.K.

On altı yaşında ilk gençliğini yaşayan bir Alevi bireyin, hiç görmediği, tanımadığı, ailesindeki anlatılarla hemhal olduğu keramet

sahibi Seyyid Nesemi'yle kurduğu ilişki dikkat çekicidir. Yaşı itibariyle, ne Seyyid Nesemi'yi görmüş, ne oğlu Ali Baba'yı tanımış bir gencin, tüm samimiyetiyle Seyyid Nesemi'yle bu şekilde sıcak ve samimi dille konuşması, inancın içselleştirilmesi açısından önemlidir. Genç kuşak Alevi gençlerinin inanç ile ilişkisi bağlamında ilginç bir örnektir. Goody (2013: 211) bu durumu şu şekilde açıklar:

Okur-yazar olmayan toplumların çoğunda ve bizim toplumların birçok kısmında, bellek deposundaki çeşitli birikimler, günlük faaliyetlerin bir parçasıdır. Birinin örgü örmeyi öğrenmesi, biz dizi bellek hedefli talimatı dinleyerek değil, onu seyrederek ve uygulayarak olur. Böyle bir fiil, amaç odaklı olmak açısından, bilerek yapılan bir iş olmakla birlikte, burada amaç hatırlamak değildir. Tekrarlama, kopyalama, anlatma gibi belleğe yönelik yapılan şeylerle ilgili yapılan tekrar işlemlerinde belirgin bir gelişme yoktur. Örnek olarak bir küçük çocuk, sesleri, sözcükleri ve cümle bilgisini iletişimde bulunmak için ve diğer kişilerle iletişim içindeyken öğrenir; bu seviyede tekrarlama işlevi devrededir, fakat bu doğrudan doğruya iletişim bağlamında olur.

Goody (2008: 36), yukarıda belirttiğimiz kalıp cümle ve hitap şekillerinin sosyal bir öğrenme çerçevesinde şekillendiğini belirtir. Burke ise, kültür düşüncesinin gelenek düşüncesini bir kuşaktan sonrakine aktarılan belli birtakım bilgi ve beceriler yoluyla kapsadığının altını çizer. Çocukların hiç görmedikleri ve tanımadıkları bir kişiyle kurdukları iletişimde bu denli sıcak ve yakın bir dil kurmaları yazarın bahsini ettiği aktarma süreçleriyle ilgilidir. Bu öğrenme süreçlerinde çocuk, anne, baba veya yakın çevresinden duyarak öğrendiği sözlü kültür kalıplarıyla seslenir ve dua ve dileklerini bu yolla muhatabına ulaştırır. Çünkü Assmann'ın da (2001: 43) belirttiği gibi toplumsal bellek, onu taşıyanlarla birlikte vardır ve geliştiği güzel devredilemez. Çocukların sözlü kültüre ait söz konusu kalıp yapıları ve yazdıklarında hissedilen yoğun duyguları bu bağlamda değerlendirmek konunun bir aktarım sürecinin sonucu ortaya çıktığını anlamamızda ufuk açıcı olacaktır. Connerton (1999: 15) ise, bu durumu insanın daha önceden öğrendiklerinin belirli bir çerçeveye göre şekillendiğini ve önceden öğrenilmiş bir eğilim sonucu ortaya çıktığı şeklinde açıklar. Yazarın eğilim olarak nitelendiği sonuç Assmann'ın toplumsal bellek çerçevesinde vurguladığı taşınma işleminin bir sonucudur. Köse (2021: 69) ise, bu aktarım sürecini 'ritüel bellek' olarak tanımlar ve ritüeli içerisinde geleneksel bilgiyi barındıran bir noktadan ele alır. Bu bilginin bedenle ilişkilendirilerek somutlaştırdığını ifade eder. Ritüel bilginin bellekle ilişkilendirebileceği gibi iletişim aracı olarak da değerlendirilebileceğini vurgular. Kültürel, geleneksel ve inançsal bilginin ritüel bellek yoluyla uzun süreli olabildiğini belirtir. Çalışmada ele alınan türbe ve türbede bulunan defter örneğinde ise, duanın ritüel sunumunun yarattığı belleğin bir yönüyle değişime uğradığını diğer bir yönüyle de devam ettiğini söylemek mümkündür. Ritüelin geleneksel ifade ediş biçiminde değişiklik olduğu bu duaların yazılı olarak ifade edilmesiyle ilgilidir. Yazı, dua veya dileklerin ifade edilmelerinde

geleneksel bir araç değildir. Dolayısıyla 'ritüel bellek' bu açıdan bir dönüşüm işareti vermektedir. Ancak yazıların sözlü zihinle oluşturulmaları dolayısıyla içerik büyük oranda ritüelin geleneksel biçimine bağlıdır. Ritüelin yarattığı belleğin ne oranda dönüşüp yeni bir forma kavuşacağı da şüphesiz zamanla daha da netleşecektir.

Bir diğer örnekte ise yine bir çocuk anne ve babasının barışmasını istemektedir:

Allah'ım sen bize sağlık huzur mutluluk ver yarabbim âmin. Allah'ım inşallah iyi bir liseye giderim. YA RABBİM ÂMİN. İNŞALLAH annem ve babam barışır ve babam oraya buraya gitmeyi bırakır. Ya rabbim âmin. Allah kimseyi darda koymasın. Bizi darda koymasın. İYİLER İYİDİR!

Bir diğer örnekte de yine bir çocuğun Seyyid Nesemi'den istekleri söz konusudur:

Ya Seyyid Nesemi. Ben E. Bugün kurbanımızla sana geldik. Annem, babam, ablam, komşularımız hep birlikte niyetlendik sana geldik. Hepimizin gönlündekini ve niyetimizi ve dualarımızı kabul eyle. Darda olanın zordaolanın yar ve yardımcısı ol ey Seyyid Nesemi.

Yine başka bir çocuğun yazdıkları ise şu şekildedir.

Sevgili Pirim ben şu an çocuk olabilirim. Ama çok büyük bir kalbim var. Ben senin mezarına gelmeyi çok istediğimden buraya seni görmeye geldim. Ve çok da mutluyum. Sen bana destek ol diye bir sürü dua ettim. Ben şu an 5. Sınıfta okuyorum. Ve sen benim dualarımı kabul edersin diye çok mutluyum. Senden bir şey istiyorum. Büyüyünce doktor olmak istiyorum. İnşallah duamı kabul edersin. Ve pirimin oğlu Ali Baba inşallah abim de sizin gibi biri olur. Âmin Allah'ım sen dualarımı kabul eyle. Herkese iyi yuva ve eş nasip et Allah'ım. Hepimize yardım eyle.

Bir diğer örnekte ise davası olan bir kişinin Seyyid Nesemi'den yardım istediği görülmektedir.

Esselamualeyküm Pirim, Bugün senin dergâhına geldim. Hu erenler. Seyyid Nesemi hazretleri, oğlu ve eşi, hu. Kapınızdan destur dedim girdim içeri. Ben kendimi kaybetmişim pirim bulamıyorum. Bana doğru yolu göster. Ben her yerde huzur arıyorum ama bulamıyorum. Bana, eşime, aileme, devletime ve milletime huzur ve barış ihsan eyle yarabbim. Sen ki ulular ulususun. Beni elimden tutup pirimin dergâhına getirdin. Zalimlerin zulmünden sana sığınıyorum. Bugün saat 09.20'de davam var. Sen her şeyi bilen ve naçiz kullarını gözetensin. Benim için hayırlısını ver yarabbim. Çocuklarımı bana bağışla. Eşim F. ye sağlık ver. Cümle âlemin yolunu açık eyle bizi de yanında eyle.

Yazıların muhatabı kimi zaman Seyyid Nesemi iken kimi zaman ise dua formuyla Allah'a doğrudan seslenilir. Seyyid Nesemi kimi zaman dileklerin ve duaların doğrudan muhatabı olarak tanrısal bir konumda tasvir edilir. Şefaath ve diğer beklentiler ona atfedilir. Kimi zaman ise, Seyyid Nesemi Allah'a ulaşmak için bir aracı işlevindedir.

Bir diğer örnekte ise çocuğu olmayan bir ailenin Seyyid Nesemi türbesine geldiklerinde yaşadıklarını anlatmaktadır:

Pirim senin huzuruna geldim. Biz sana geldik pirim çocuğumuz olmuyor diye. Ama çok şükür pirim senin huzurunda bir evladım olursa kurban keseceğim diye bugün onu gerçekleştirdik. Ve pirim bize bir kız evlat verdiniz. Allah sizden razı olsun. Kızımın ismi A.D. Ben ve eşim Allah sizden razı olsun.

Çocuk sahibi olunamadığı için ve türbelere ve diğer kutsal mekânlara yapılan ziyaretler oldukça yaygındır. Çiftler, türbeye giderler, kurban keserler ve dualarını ederler. Duaları gerçekleştiğinde de tekrar bir kurban alıp türbeye gider ve kurbanı orada kesip dağıtırlar. Yukarıdaki mektupta bu süreci bir örnek üzerinden görebilmekteyiz.

Buna benzer bir sebeple, hayırlı bir eş bulabilmek için de gidenler vardır:

Bütün ulu şahların ruhuna, dileklerimi duy ve gerçekleşmesine yardım et. Mutlu huzurlu bir ömür süren huzurlu bir yuva, hayırlı evlatlar, kişiliği güzel bir eş, son nefesime kadar yanımda olacak bir eş, bul çıkar karşıma ve düzgün düzenli severek gidip geleceğim bir iş. Aileme anneme babama ablama sağlıklı bir ömür, bana kuracağım aileme ve köyümdeki herkese sağlıklı bir ömür nasip et. Dualarımı kabul edin...

Bir diğer örnekte ise sevdiğine kavuşmak isteyen bir gencin duasını görmekteyiz:

Pirim kurban olduğum geldik kapına, durduk divanına ettiğimiz duaları sen geri çevirme. Kimseyi darda koyma elini de üzerimizden eksik etme. Sana ikinci gelişim her geldiğimde aynı duayı ediyorum. Bana sevdiğimle mutlu bir yuva kurmayı nasip eyle, okulumu bitirip hayırlı bir meslek sahibi olmayı nasip eyle, aileme sağlık, bolluk, bereketlik nasip eyle. Kurban olduğum pirim bu can bu bedende olduğum sürece hiçbirinizi unutmayacağım, elimden geldiği kadar yolunuzu sürdüreceğim. Sen bizi darda zorda bırakma Ya Nesemi, Ya Ali Baba, Ya Fidan Ana.

Ong (2012: 54-67), sözlü metinlerin temel özelliklerini sınıflandırırken bu metinlerin sözlü zihnin psikolojik, kültürel ve sosyal özelliklerini barındırdığını ifade eder. Bu sınıflandırmayı temel alarak yazarın kavramsallaştırdığı temalar ile ele alınan deftere yazılan yazılar karşılaştırmalı bir biçimde ele alındığında söz konusu yazıların sözlü metin olma özelliği daha anlaşılır olacaktır. Ong, *Çözümleme yerine Kümeleme* maddesinde belirttiği sözcükleri tek başına kullanmak yerine belirli sıfatlarla kümelendirmek ve etkisini bu şekilde artırma durumunun örneklerini ele alınan yazılarda da görmek mümkündür. Örneğin, ulu şahlar, hayırlı ömür, hayırlı evlat, Hu Erenler, Ulular ulusu gibi ifadeleri bu bağlamda değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Bu örneklerde, hem kümeleme hem de sözlü ifade ediş biçiminin en belirgin unsurlarından biri olarak seslenme özelliği tespit edilebilir. *Bol Tekrarlı ya da "Bereketli"* başlığını taşıyan bölümde ise sözlü kültürde tekrarların metnin yapısıyla ilgili bir yönünün olduğunun altını çizer. Tekrarlar akılda kalıcı ifadeler oluşturarak hem metni düzenler hem de metnin akılda kalmasını sağlar. Tekrar özelliğine yukarıdaki yazılarda fazlaca görülmektedir. Örneğin bir kişi, yazdığı yazıda 'Pirim' hitabını neredeyse

her cümle başında kullanmıştır. Ong'un "*İnsan Yaşamına Yakın*" başlığı altında ele alınan nitelikler ise, sözlü zihnin anlatı özelliklerinin, yazılı kültürde olduğu şekliyle araçlarla değil, yaşamın direkt olarak içinden sesleniyor oluşudur. Yazının yanında, metaforik, alegorik bir anlatım da söz konusu değildir. Yazıların neredeyse tamamında dolaysız bir anlatım ve yaşamın içinden kesitler içeren bir muhteva bulunmaktadır. "*Mesafeli olmak Yerine Duygudaş ve Katılımcı*" maddesinde ise sözlü kültürde öğrenmek veya bilmek, bilinenle bilen arasında yakın, duygudaş ve ortaklaşa bir özdeşleşmeye ulaşmak olduğunu belirtir. Bu durum, ele aldığımız yazıların bir kısmında bulunan ifadelerde de görülmektedir. Örneğin, "Kurban olduğum pirim bu can bu bedende olduğu sürece hiçbirinizi unutmuyacağım, elimden geldiği kadar yolunuzu sürdüreceğim" ifadesi yazarın üzerinde durduğu duygudaş ve katılımcı tavrı imleyen bir cümledir. Bir diğer başlık olan "*Soyut Değil, Duruma Bağlı*" adlı bölümde ise Ong, sözlü kültürlerin kavramları duruma göre, işlevsel ilişki çerçevesinde kullandığı, bu çerçeve de canlı insan yaşamına yakın olduğu için kavramlarının soyutluğunun asgari olduğunu ifade eder. Yukarıdaki yazılarda gördüğümüz, iş bulma, iyi bir okulda okuma, sevdiğine kavuşma gibi temalar, yazılardaki somut ifadelerin birer örnekleridir. Soyutlama veya sanatsal veya şiirsel ifadelere rastlanmaz.

Sonuç

Bir sözlü kültür ve gelenek olarak ele aldığımız Alevi inancında dualar, doğal olarak sözlü ifade edilmektedir. Söylenen kalıp cümleler, belirli bir tarz ve içerik benzerliği gösterir. Genel ifadelerle yapılan duaların ardından eğer varsa özel durum belirtilir. Hak, Muhammed, Ali, Hasan, Hüseyin, 12 imam gibi, tüm Alevilerce değer atfedilen kutsal ifadelerin yanında çalışmada ele aldığımız Seyyid Nesemi gibi yerel isimler de söz konusu dualarda geçer. Türbede bulunan ve defterde yer alan yazılar ele alındığında, sözlü metin özelliklerinin aynı şekilde devam ettiği görülmektedir. Sözlü kültür ve onun yarattığı sözlü zihin ve üslup özelliklerinin değişim ve dönüşüm konusunda oldukça yavaş bir hızda ilerlediği sonucuna varılabilir. Her ne kadar sözlü kültürden yazılı kültüre doğru bir toplumsal ve kültüre yönelim olsa da, Vartolu Aleviler için bu durum inanç alanı için daha düşük bir hızda olmaktadır. Bu kalıplaşmış metinler, sözlü metinlerin sistematik formülasyonuna uygun şekilde biçimlenir. Yer yer yapılan tekrarlar, kalıplaşmış ifade ve cümleler, tamamen sözlü ifade ortamında oluşmuş ve yazılı metin özelliği göstermeyen üslup özellikleri ile karakteristik olarak sözlü metin formundadır. Ancak bu özelliklerine rağmen söz konusu defter, Alevi kültüründe önemli bir yer tutan ziyaret kültü ile ilgili ritüeller açısından yeni bir durumdur. Aleviler, toplumsal olarak yazılı, görsel ve dijital kültüre her toplumsal grup gibi adapte olma sürecindedirler. Söz konusu dönüşümleri dini alana transfer etme konusu, yeni kuşakların kendilerini ifade ediş biçimlerinin geleneksel yapıyı ne kadar dönüştüreceğiyle

doğrudan ilişkilidir. Defterde yer alan yazıların önemli bir kısmının çocuk ve genç yaşta Aleviler olduğu düşünüldüğünde, bu durumu sözlü kültürden yazılı kültüre doğru yeni bir arayış olarak değerlendirmek mümkündür.

Türbede deftere yazı yazma eylemi, Alevi toplumu için tartışılması ve üzerine düşünülmesi gereken yeni bir durumdur. Herhangi bir ibadet veya ritüelde yazı eyleminin olmayışı dolayısıyla Alevi inancına mensup bireylerin yazıya eğilimleri yeni bir dönemin habercisi olarak değerlendirilebilir. Dua veya dilekler, Alevi kültüründe belirli bir biçim çerçevesinde kalıplaşmış ifadeler barındırır. Sözel vurgu ve ses tonu belirleyicidir. Bir tür yalvarma, yakarma tonunda iletişim kurulur. Tüm duygu ve olguların yazılı bir biçimde ifade ediliyor olması gelecekte yazıyla ve görsellikle çok daha fazla etkileşim içerisinde olacak nesiller için yeni bir tarzı da beraberinde getirecektir. Olgunun yeni oluşu dolayısıyla sözel ifadelerin ve vurguların aynı şekliyle yazıyı aktarıldığı görülmektedir. Henüz bir yazılı metin olmaktan uzaktır. Ancak bu durumun gelenekselleşmesi halinde yeni bir üslup ve tarza kavuşacağını tahmin etmek zor değildir. Gelecek kuşakların yazıyla çok daha fazla ilgili olacağı gerçeğinden hareketle bu tarz uygulamaların çeşitlenerek yaygınlaşacağını öngörmek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Assmann, J. (2001). *Kültürel bellek eski yüksek kültürlerde yazı, hatırlama ve politik kimlik*. (Çev.: Ayşe Tekin), İstanbul: Ayrıntı.
- Atay, T. (2001). *Din hayattan çıkar antropolojik denemeler*. İstanbul: İletişim.
- Benjamin, W. (2012). *Son bakışta aşk*. (Çev.: Nurdan Gürbilek), İstanbul: Metis.
- Burke, P. (2008). *Kültür tarihi*. (Çev.: Mete Tunçay), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Connerton, P. (1999). *Toplumlar nasıl anımsar*. (Çev.: Alâeddin Şenel), İstanbul: Ayrıntı.
- Goody, J. (2011). *Yaban aklın evcilleştirilmesi*. (Çev.: Koray Değirmenci), İstanbul: Pinhan.
- Goody, J. (2013). *Yazılı ve sözel etkileşim okur-yazarlık, aile, kültür ve devlet üzerine incelemeler*. (Çev.: Osman Bulut), İstanbul: Pinhan.
- Goody, J. (2017). *Mit, ritüel ve söz*. (Çev.: Damla Sezgi), İstanbul: Küre.
- Güvenç, B. (2010). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Boyut.
- Köse, S. (2017). Alevilikte kurban ritüeline yapısal-işlevsel yaklaşım. *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, S. 15.
- Köse, S. (2021). Ritüel bellek. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 14 (33), 55-70.
- Massicard, E. (2013). *Türkiye'den Avrupa'ya Alevi hareketinin siyasallaşması*. (Çev.: Ali Bertay), İstanbul: İletişim.
- Ong, W. J. (2012). *Sözlü ve yazılı kültür - Sözü teknolojileşmesi*. (Çev.: Sema Postacıoğlu Banon), İstanbul: Metis.

- Sanders, B. (2000). *Öküzün A'sı - Elektronik çağda yazılı kültürün çöküşü ve şiddetin yükselişi*. (Çev.: Şehnaz Tahir), İstanbul: Ayrıntı.
- Seufert, G. (2013). *Mezhep ile etnisite arasında: Küreselleşen İstanbul'da bir Kürt Alevi aşiret, mekân, kültür, iktidar küreselleşen kentlerde yeni kimlikler*. (Der.: Ayşe Öncü - Petra Weyland), İstanbul: İletişim.
- Tosh, J. (2013). *Tarihin peşinde*. (Çev.: Özden Arıkan), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
- Wolf, R. E. (2000). *Köylüler*. (Çev.: Abulkerim Sönmez), Ankara: İmge Kitabevi.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / *The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.*

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*

Yazarın Notu/Author(s) Note: Makale, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda hazırlanan "Varto Alevilerinde İnanç, Folklor ve Dönüşümlü" adlı tezden üretilmiştir. / *The article was produced from the thesis "Belief, Folklore and Transformation in Varto Alevi" prepared in Dicle University Institute of Social Sciences Department of Turkish Language and Literature.*